

ในวันที่หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต บรรลุธรรมขั้นสูงสุด

ท่านหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ได้เขียนบรรยายตามที่ท่านได้ฟัง
มาจากหลวงปู่มั่น โดยตรง ดังนี้

ในเวลาไม่นานนักนับแต่ท่าน (หลวงปู่มั่น) ออกกรึบเร่งตักดวงความเพียรด้าน
มหาสติมหาปัญญา ซึ่งเป็นสติปัญญาธรรมจักรหมุนรอบตัว และรอบสิ่งที
เกี่ยวข้องไม่มีประมาณตลอดเวลา ในคืนวันหนึ่งเวลาตีกองต๋อน ท่านนั่งสมาธิ
ภาวนาอยู่ชายภูเขาที่มีหินพลาญกว้างขวางและเตียนโล่ง อากาศก็ปลอดโปร่ง
ดี ท่านว่าท่านนั่งอยู่ได้ร่มไม้ซึ่งตั้งอยู่โดดเดี่ยวเพียงต้นเดียว มีใบคกหนา
ร่มเย็นดี ซึ่งในตอนกลางวันท่านก็เคยอาศัยนั่งภาวนาที่นั่นบ้างในบางวัน

นับแต่ตอนเย็นไปตลอดจนถึงยามตีกองต๋อนของคืนวันนั้น ท่านว่าใจมีความ
สำผัสรับรู้กับปัจฉยการคือ อวิชชาปัจฉยาสังขาร เป็นต้นเพียงอย่างเดียว ทั้ง
เวลานั่งเข้าที่ภาวนาจึงทำให้ท่านสนใจจุดนั้น โดยมีได้สนใจกับธรรมหมวดอื่น
ใด ตั้งหน้าพิจารณาอวิชชาอย่างเดียวแต่แรกเริ่มนั่งสมาธิภาวนา โดยอนุโลม
กลับไปกลับมาอยู่ภายใน อันเป็นที่รวมแห่งภพชาติ กิเลสตัณหา มีอวิชชาเป็น
ตัวการ

เริ่มแต่สองทุ่มที่ออกจากทางจงกรมแล้วเป็นต้นไป ตอนนี้เป็นตอนสำคัญมาก

ในการรับของท่าน ระหว่างมหาสติมหาปัญญาอันเป็นอาวุธคมกล้าทันสมัย กับ อวิชาซึ่งเป็นข้าศึกที่เคยทรงความฉลาดในเชิงหลบหลีกอาวุธอย่างว่องไว แล้วกลับยิงโต้ตอบให้อีกฝ่ายหนึ่งกลับพ่ายแพ้ยับเยินไม่เป็นท่า และครอง ตำแหน่งกษัตริย์วิภูจักรบนหัวใจสัตว์โลกต่อไปตลอดอนันตกาล 'ไม่มีใคร ต่อสู้ฝีมือได้ แต่ขณะที่ยุทธศาสตร์สงครามกับท่านพระอาจารย์มั่นในคืนนั้น ประมาณราวตี ๓ ผลปรากฏว่า ฝ่ายกษัตริย์วิภูจักรถูกสังหารทำลายบังลังก์ลง อย่างพินาศขาดสูญ ปราศจากการต่อสู้และหลบหลีกใดๆ ทั้งสิ้น กลายเป็นผู้ สิ้นฤทธิ์สิ้นอำนาจ สิ้นความฉลาดทั้งมวลที่จะครองอำนาจอยู่ต่อไป

ขณะกษัตริย์อวิชาดับชาติขาดภพลงไปแล้ว เพราะอาวุธสายฟ้าอันสง่าแหลม คมของท่านสังหาร ท่านว่าขณะนั้นเหมือนโลกธาตุหวั่นไหว เสียงเทวบุตร เทวดาทัวโลกธาตุประกาศก้องสารการ เสียงสะท้อนสะท้อนไปทั่ว พิกพ ว่าศิษย์พระเถระตปรากฏขึ้นในโลกอีกหนึ่งองค์แล้ว พวกเรา ทั้งหลายมีความยินดีและเป็นสุขใจกับท่านมาก แต่ชาวมนุษย์คงไม่มีโอกาส ทราบ อาจมัวเพเลิดเพลินหาความสุขทางโลกเกินขอบเขต 'ไม่มีใครสนใจทราบ ว่าธรรมประเสริฐในดวงใจเกิดขึ้นในแดนมนุษย์เมื่อสักครู่นี้

พอขณะอัศจรรย์กระเทือนโลกธาตุผ่านไป เหลือแต่วิสุทธิธรรมภายในใจอัน เป็นธรรมชาติแท้ ซึ่งแผ่ซ่านไปทั่วสรรพางค์ร่างกายและจิตใจ แผ่กระจายไป ทัวโลกธาตุในเวลานั้นทำให้เกิดความแปลกประหลาดและอัศจรรย์ตัวเอง มากมาย จนไม่สามารถจะบอกกับใครได้ ที่เคยมีเมตตาต่อโลกและสนใจจะ อบรมสั่งสอนหมู่คณะ และประชาชนมาตั้งเดิมเลยกลับหายสูญไปหมด เพราะ ความเห็นธรรมภายในใจว่าเป็นธรรมละเอียดและอัศจรรย์จนสุดวิสัยของมนุษย์ จะรู้เห็นตามได้ และเกิดความท้อใจจนกลายเป็นผู้มีความขวนขวายน้อย 'ไม่คิด จะสั่งสอนใครต่อใครต่อไปในขณะนั้น คิดจะเสวยธรรมอัศจรรย์ในท่ามกลาง โลกสมมติแต่ผู้เดียว ใจหนักไปทางรำพึงรำพันถึงพระคุณของพระพุทเจ้า ผู้ เป็นบรมครูผู้รู้จริงเห็นแจ้ง และสั่งสอนเวไนยสัตว์เพื่อวิมุตติหลุดพ้นจริงๆ 'ไม่มี คำโกหกหลอกลวงแฝงอยู่ในพระโอวาทแม้บทเดียวเลย แล้วกราบไหว้บูชา พระคุณท่านไม่มีเวลาอิมพอดตลอดคืน

จากนั้นก็เมตตาสงสารหมู่ชนเป็นกำลัง ที่เห็นว่าสุดวิสัยจะสั่งสอนได้ โดย ถือเอาความบริสุทธิ์และอัศจรรย์ภายในใจมาเป็นอุปสรรค ว่าธรรมนี้ไม่ใช่ธรรม ของคนมีกิเลสจะครองได้ ถ้าสั่งสอนใครก็เกรงจะถูกหาว่าบ้า 'ว่าไปหาเรื่อง อะไรมาสอนกัน คนตีๆ มีสติสติอยู่บ้างเขาจะไม่นำเรื่องท่านอนนี้มาสอนดังนี้ กันทั่วโลก จะมีใครอาจรู้เห็นตามได้ พอเป็นพยานให้เกิดกำลังใจในการสอน นอกจากจะอยู่ไปคนเดียวอย่างนี้ พอถึงวันตายเท่านั้นก็พอแล้วกับความหวังที่ อุตส่าห์เสาะแสวงหาเป็นเวลานาน อย่าหาเรื่องร้ายใส่ตัวเองเลย จะกลายเป็น ว่าทำคุณกลับได้โทษ โปรดสัตว์กลับได้บาปไปเปล่าๆ

นี่เป็นความคิดที่เกิดขึ้นกับท่านขณะที่ค้นพบธรรมอัศจรรย์ใหม่ๆ ยังมีได้คิด อะไรให้กว้างขวางออกไป พอมีความเชื่อมโยงถึงการอบรมสั่งสอนตามแนวศา สนธรรมที่พระศาสดาพาดำเนินมา ในวาระต่อมาค่อยมีโอกาสนทนาธรรมที่รู้

เห็น และปฏิบัติเครื่องดำเนินตลอดตัวท่านเองที่รู้ธรรมอยู่ขณะนั้นว่า ก็เป็น มนุษย์เดินดินกินผัก กินหญ้า เหมือนโลกทั่วๆ ไปไม่มีอะไรพิเศษแตกต่างกัน พอจะเป็นบุคคลพิเศษสามารถรู้เฉพาะผู้เดียว แต่ประทานไว้เพื่อโลกทั้งมวล ทั้งก่อนและหลังการเสด็จปรินิพพานผู้ตรัสรู้มรรคผลนิพพานตามพระองค์ ด้วย ปฏิบัติที่ประทานไว้มีจำนวนมหาศาลเหลือที่จะนับประมาณมิได้ มิได้มีเฉพาะ เราคนเดียวที่กำลังมองข้ามโลกกว่าไรสมรรถภาพอยู่เวลานี้

พอพิจารณาทั้งเหตุและผล ทั้งต้นและปลายแห่งพระโอวาท ที่ประทาน ปฏิบัติทางดำเนินเพื่อมรรคผลว่า เป็นธรรมสมบูรณ์ที่สุดส่วนแก่สัตว์โลก ทั่วไป ไม่ลำเอียงต่อผู้หนึ่งผู้ใดที่ปฏิบัติชอบอยู่ จึงทำให้เกิดความหวังที่จะสงเคราะห์ผู้อื่นขึ้นมา มีความพอใจที่จะอบรมสั่งสอนแก่ผู้มา เกี่ยวข้องอาศัย เท่าที่สามารถทั้งสองฝ่าย

หลังจากหลวงปู่มั่นท่านเดินถึงทางวิมุตติแล้ว คืบต่อๆ มามีพระพุทธเจ้าพร้อม สาวกจำนวนมาก เสด็จมาอนุโมทนาวิมุตติธรรมกับท่าน คืบนั้นพระพุทธเจ้า พระองค์นั้นกับสาวกเป็นจำนวนหมื่นเสด็จมาเยี่ยม

อีกคืบพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น มีพระสาวกจำนวนเท่านั้นเสด็จมาเยี่ยม อนุโมทนา จำนวนพระสาวกที่ตามเสด็จพระพุทธเจ้ามาแต่ละองค์นั้นมีจำนวน ไม่เท่ากัน ทั้งนี้ท่านว่าขึ้นอยู่กับวาสนาของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ไม่ เหมือนกัน

ที่พระสาวกตามเสด็จมาด้วยแต่ละพระองค์นั้น มิได้เสด็จตามมาทั้งหมดใน บรรดาพระสาวกของแต่ละพระองค์ที่มีอยู่ แต่ที่ตามเสด็จมาน้อยต่างกันนั้น พอแสดงให้เห็นภูมิวาสนาบารมีของแต่ละพระองค์นั้นต่างกันเท่านั้น

บรรดาพระสาวกจำนวนมากของแต่ละพระองค์ที่ตามเสด็จมานั้น มีสามเณร ติดตามมาด้วยแต่ละครั้งไม่น้อยเลย หลวงปู่สงสัยจึงพิจารณาก็ทราบ ว่า คำว่า พระอรหันต์ในนามธรรมนั้น มิได้หมายเฉพาะพระ แต่สามเณรที่มีจิตบริสุทธิ์ หหมดจดก็นับเข้าใจในจำนวนสาวกอรหันต์ด้วย ฉะนั้นที่สามเณรติดตามมาด้วย จึงไม่ขัดกัน

ในพระโอวาทของพระพุทธเจ้าทั้งหลายที่ประทานอนุโมทนาแก่หลวงปู่ มั่นนั้น พอประมวลโดยรวม มีสาระส่วนใหญ่ดังนี้

เราตถาคตทราบว่าเธอพันโทษจากอนันตรทุกข์ในที่คุมขังแหล่งนี้ใหญ่โต มโหฬารและแน่นหนามั่นคงมาก และมีเครื่องยั่วยวนชวนให้เปลอตัวติดอยู่ รอบตัวไม่มีช่องว่าง จึงยากที่จะมีผู้แหวกว่ายออกมาได้ เพราะสัตว์โลกจำนวนมากไม่ค่อยมีผู้สนใจกับทุกข์ที่เป็นอยู่กับตัวตลอดมา ว่าเป็นสิ่งที่ทรมาณและ เสียดแทงร่างกายจิตใจเพียงใด พอจะคิดเสาะแสวงหาทางออกด้วยวิธีต่างๆ ก็ เหมือนคนเป็นโรคแต่มิได้สนใจกับยา ยาแม้มีมากจึงไม่มีประโยชน์สำหรับคน ประเภทนั้น

ธรรมของเราตถาคตก็เช่นเดียวกับยา สัตว์โลกอาภัพเพราะโลกกิเลสตัณหา ภายในใจเบียดเบียนเสียดแทง ทำให้เป็นทุกข์แบบไม่มีจุดหมายว่าจะหายได้ เมื่อไร สิ่งตายตัวคือโรคพรรค์นี้ ถ้าไม่รับยาคือธรรมจะไม่มีวันหาย ต้องจุดลาก สัตว์โลกให้ตายคละเคล้าไปกับความทุกข์กายทุกข์ใจ และเกี่ยวโยงกันเหมือน ลูกโซ่ตลอดอนันตกาล

ธรรมแม้จะมีเต็มไปทั้งโลกธาตุ ก็ไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สนใจ นำไปปฏิบัติรักษาตัวเท่าที่ควรจะได้รับจากธรรม ธรรมก็อยู่แบบธรรมสัตว์โลกก็ หมุนตัวเป็นกงจักรไปกับทุกข์ในภพน้อยภพใหญ่แบบสัตว์โลก โดยไม่มี จุดหมายปลายทางว่าจะสิ้นสุดทุกข์ลงได้เมื่อใด ไม่มีทางช่วยได้ถ้าไม่สนใจ ช่วยตัวเองโดยยึดธรรมมาเป็นหลักใจและพยายามปฏิบัติตาม พระพุทธเจ้ามา ตรัสรู้เพิ่มจำนวนองค์และสั่งสอนมากมายเพียงไรผลที่ได้รับก็เท่าที่โรค ประเภทที่คอยรับยาอยู่เท่านั้น

ธรรมของพระพุทธเจ้าไม่ว่าพระองค์ใด มีแบบตายตัวอยู่อย่างเดียวกันคือ สอน ให้ละชั่วทำดีทั้งนั้น ไม่มีธรรมพิเศษไปกว่านี้ เพราะไม่กิเลสตัณหาพิเศษในใจ สัตว์โลกที่พิเศษเหนือธรรมที่ประกาศสอนไว้ เท่าที่พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ประทานไว้แล้ว เป็นธรรมที่ควรรู้ถอนกิเลสทุกประเภทของมวลสัตว์อยู่แล้ว นอกจากผู้รับฟังและปฏิบัติตามจะยอมแพ้ต่อกิเลสตัณหาของตัวเองเสียเอง แล้วธรรมเป็นของไร้สาระไปเสียเท่านั้น

ที่นี่เธอเห็นตถาคตจริงแล้วมิใช่หรือ พระตถาคตแท้คืออะไรคือความบริสุทธิ์ แห่งใจที่เธอเห็นแล้วนั้นแล ที่พระตถาคตมาในร่างนี้มาในร่างแห่งสมมติ ต่างหาก เพราะตถาคตและพระอรหันต์อันที่จริงมิใช่ร่างแบบที่มากันนี้ นี่เป็น เพียงเรือนร่างของตถาคตโดยทางสมมติเท่านั้น

หลวงปู่ได้กราบทูลถามว่า ข้าพระองค์ทราบพระตถาคตและพระสาวกอรหันต์ อันแท้จริงไม่สงสัย ที่สงสัยคือพระองค์ทั้งหลายกับพระสาวกท่านที่เสด็จ ไปด้วยอนุปาติเสสนิพพาน ไม่มีส่วนสมมติยังเหลืออยู่เลย แล้วเสด็จมาใน ร่างนี้ได้อย่างไร ?

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งแม้มีความบริสุทธิ์กายใจด้วยดีแล้ว แต่ยังคงร่างอันเป็นส่วนสมมติอยู่ ฝ่ายอนุปาติเสสนิพพานก็ต้อง แสดงสมมติดอรับ คือต้องมาในร่างสมมติซึ่งเป็นเครื่องใช้ชั่วคราวได้ ถ้าต่างฝ่ายต่างเป็นอนุปาติเสสนิพพานด้วยกัน แล้วไม่มีส่วนสมมติอยู่ ตถาคตก็ไม่มีอันใดมาแสดงเพื่ออะไรอีก ฉะนั้นการมาในร่างสมมตินี้ เพื่อสมมติเท่านั้น ถ้าไม่มีสมมติอย่างเดียวก็นิยมปัญหา

พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงทราบเรื่องอดีต อนาคตก็ทรงถือเอานิมิตคือสมมติ อันดั้งเดิมของเรื่องนั้นๆ มาเป็นเครื่องหมายให้ทราบเช่น ทรงทราบอดีตของ พระพุทธเจ้าทั้งหลายว่าทรงเป็นมาอย่างไรเป็นต้น ก็ต้องถือเอานิมิตของ

พระพุทธเจ้าพระองค์นั้นๆ และพระอาการนั้นๆ เป็นเครื่องหมายพิจารณาให้รู้ ถ้าไม่มีสมมติของสิ่งนั้นๆ เป็นเครื่องหมายก็ไม่มีทางทราบได้ในสมมติเพราะวิมุตติล้วนๆ ไม่มีทางแสดงได้

ที่เธอถามเราตถาคตนั้น ถามด้วยความสงสัย หรือถามพอเป็นกิริยาแห่งการสนทนากัน ?

หลวงปู่ท่านกราบทูล ข้าพระองค์มิได้มีความสงสัยทั้งสมมติและวิมุตติของพระพุทธองค์ทั้งหลาย แต่ที่กราบทูลนั้นก็เพียงเพื่อถวายนามเคารพไปตามกิริยาแห่งสมมตินั้น แม้พระองค์กับพระสาวกจะเสด็จมาหรือไม่ ก็มีได้สงสัยว่า พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ อันแท้จริงมีอยู่ ณ ที่แห่งใด แต่เป็นความเชื่อ ประจักษ์ใจอยู่เสมอว่า ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเราตถาคต อันแสดงว่า พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ มิใช่อื่นใดจากที่บริสุทธิ์หมดจดจากสมมติในลักษณะเดียวกันกับพระรัตนตรัย

พระพุทธเจ้าตรัสว่า การที่เราตถาคตถามเธอมิได้ถามด้วยความเข้าใจว่าเธอมีความสงสัย แต่ถามเพื่อเป็นสัมโมทนียธรรมต่อกันเท่านั้น

บรรดาพระสาวกที่ตามเสด็จพระพุทธเจ้ามาแต่ละพระองค์ และแต่ละครั้งนั้น มิได้กล่าวปราศรัยอะไรกับหลวงปู่เลย มีพระพุทธเจ้าประทานพระโอวาทพระองค์เดียว ส่วนพระสาวกทั้งหลายเป็นเพียงนั่งฟังอยู่อย่างสงบ นำเคารพนำเลื่อมใสมากเท่านั้น